

Nr 408.

Av herr **Wachtmeister**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 108, angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande.*

För en borgerlig uppfattning innefattar allt *tvång* inom handel och näringar något motbjudande, som bör undvikas. Givetvis är det denna känsla, som är en av orsakerna till att jordbruksutredningens förslag om inmalnings- och blandningstvång icke upptagits i kungl. prop. nr 108.

Kungl. Maj:t synes i stället avse genom riksdagens bemyndigande införa dylikt, utöva sådan påtryckning å kvarnar och importörer, att dessa skola förklara sig villiga absorbera den svenska brödsädesskörden. En dylik frivillig överenskommelse blir väl då i alla fall i grund och botten beroende på tvång. Åtminstone synes skillnaden hårfin. Därtill kommer, att man ej alls vet, hurvida den regering, som i höst skall fatta beslutet om inmalningstvång m. m. och bestämma procentsatsen, verkligen *vill* göra det, så att det blir till någon nytta.

Garanti för absorption av nu odlad brödsädesmängd synes emellertid vara ett oeftergivligt villkor för att övriga i propositionen föreslagna åtgärder skola lända till något gagn. Enbart en tull av t. ex. 10 kr. bleve ej alls effektiv utan inmalningstvång, exportbevis av motsvarande storlek eller importreglering — ja de två sistnämnda gjorde ej ens de full verkan.

Inför en tvångsreglering i detta fall torde man emellertid ej ur borgerlig synpunkt behöva rygga tillbaka. Och detta av flera skäl.

Genom tvångsregleringar och exportförbud berövades till samhällets gagn det svenska jordbruket under kriget summor, som (i samband med de förluster, som uppstodo genom förlorad kundkrets till följd av utförsel förbudets alltför långa varaktighet) snarare över- än understiga 30 miljoner kronor. Det synes väl endast vara en enkel gärd av rättvisa, att samhället i någon form återbetalar denna skuld, då ju en av orsakerna till jordbrukets nuvarande nödläge givetvis är att söka däri, att samhällets restriktioner just buro skulden till, att näringen i fråga ej fick tillfälle samla reserver att möta en eventuell kristid. Och denna återbetalning bör kunna ske även i form av restriktioner, som nu träffa andra näringar, framför allt sådana, som alltsedan kristiden profiterat på jordbrukets bekostnad.

Vi hava för övrigt ännu en mängd icke blott meningslösa utan även rent av i alla avseenden *skadliga tvångsförordningar*. Och innan de av dessa, som äro *till skada för jordbruket*, upphävs, synes intet skäl föreligga, varför man icke skulle kunna gå in för några tvångsförordningar *till nytta* för samma näring.

Till belysande härav framställas följande frågor:

Vad är det, som hindrar vidsträcktare tobaksodling, då ju säkerligen med god förtjänst ytterligare betydande areal tobak borde kunna odlas?

Vad är det, som hindrar, att porter och maltstark pilsner klass III få bryggas och försäljas t. ex. på motbok? Hur många skulle icke föredraga dylikt öl framför vin, om det nu stode att få? Härigenom skulle dock ej mindre än fem miljoner kilogram korn sannolikt finna avsättning inom den svenska bryggerinäringen med resultat mera maltskatt för staten, större nykterhet — mången toge nog ej ut sin spritranson — och större avsättning för korn till jordbrukets gagn.

Vad är det som hindrar en inhemsk vinindustri? Var och en vet, att man av våra frukter och bär kan framställa (och gör det också) de mest förstklassiga viner av de flesta brukliga slag, t. ex. madera, renvin o. s. v. Men man *får ej sälja dem* annat än genom »systemet», och där påläggas de sådana priser, att de förlora all konkurrenskraft. Utan dessa restriktioners dödande hand skulle säkerligen uppstå en blomstrande bärödling å åtskilliga tusental tunnland med ty åtföljande vinproduktion. Detta blott *några* exempel på tvångsförordningar till jordbrukets skada.

Om man således ur borgerlig synpunkt i detta fall icke behöver ställa sig avvisande till restriktiva bestämmelser — det är ju kristid nu också, fastän för andra än förra gången — ställer det sig nog svårare att ordna regleringen utan alltför vidlyftig apparat. De största svårigheterna förefalla emellertid egentligen att ligga i fastställandet av inmalningsprocenten. Om man emellertid utgår ifrån, att brödsädesarealen i stort sett bör bibehållas i nuvarande omfattning, borde man en gång för alla med hänsyn till normalskörd kunna fastslå denna procent. Skulle våra brödsädesarealer öka eller skörden bli oväntat stor, då må odlarna stå risken i det prisen sjunka. Skulle skörden däremot bli avsevärt mindre, stå kvarnarna risken — prisen stiga. I händelse av missväxt måste emellertid Kungl. Maj:t ha möjlighet medgiva import utöver i regleringen nämnd norm.

Propositionen synes innebära, att intet rent importerat mjöl eller inom landet tillverkat dylikt av högsta kvaliteterna skulle förekomma. Det synes som man emellertid härutinnan skulle kunna tillgodose dessas önskan, som hålla på de högglutenhaltiga sorterna, på ett synnerligen enkelt sätt och dock nå målet.

Kvarnarna och övriga importörer åläggas helt enkelt att för varje importerad deciton brödsäd uppköpa 300 kg. inom landet odlad spannmål av motsvarande slag. (Rågen medtages, då det visat sig, att oaktat den svenska rågens högre kvalitet dock betydande kvantiteter importeras). Beträffande mjöl förfares på samma sätt. Kontrollåtgärderna bliva i detta fall synnerligen enkla, i tillämpliga delar i enlighet med prop. nr 108. Kvarnarna bliva i tillfälle blanda eller icke blanda efter behag. Mjölimportörerna likaså. De, som nöd-

vändigtvis vilja ha det finare mjölet, kunna få det, men måste sannolikt betala något mer därför än nu. Vad kvarnarna göra med det inhemska vetet blir deras ensak. Samma blir förhållandet med mjölimportörer. Naturligtvis måste garanti ställas, att icke av kvarnarna tillgodoräknat inköp av svensk spannmål sedan säljes till mjölimportörer med rätt för dem att *också* tillgodoräkna sig detta mjöl, men det är en enkel sak att ordna. Säkerligen komma emellertid kvarnar och bagare att efter detta förfaringssätt tvingas till en intensiv propaganda för den svenska varan, något som nu icke ligger i deras intresse. Tvärt om.

Av 1924 års riksdag beslutad spannmålslagerhusfond har icke utnyttjats. Detta beror — som i prop. riktigt anmärkts — därpå, att villkoren voro för stränga. Skulle det emellertid visa sig, att lagerhus i erforderlig omfattning icke nu heller komme till stånd — vilket icke synes otroligt, då villkoren kanske också nu, när de definitivt bliva av vederbörande myndigheter bestämda, bliva för hårda — torde hela stödaktionen bli betydelselös.

Ett ämbetsverk, som får att pröva säkerhet och vederbörande sammanslutnings kapacitet att sköta rörelsen, gör givetvis endast sin plikt, då den sätter sådana fordringar, att staten skyddas mot förlust. Riksdagen måste emellertid vid beslutandet i denna fråga icke blott taga viss förlustrisk utan även direkt lämna visst anslag till dessa lagerhus för att ej riskera att deras byggande helt uteblir. De lokala initiativen utebliva säkerligen, om *de lokala* intressena icke förstå, att det blir affär bygga dylika hus. Lånen och anslagen från dikningsanslag och avdikningslånefond synas lämpligen kunna utgöra mönster.

Något bör emellertid direkt satsas av vederbörande intressenter. De föreslagna 15 % synas lämpligt avvägda. Men tomten bör även få belånas. Om det, som vanligen blir fallet, är fråga om tomt inom hamn- eller stationsområde, kan den ställa sig synnerligen dyrbar och rent av äventyra det hela. Och härvidlag får ju staten god realsäkerhet för sitt lån.

Lagerhusens storlek synes icke böra standardiseras till viss storlek. Det givnes orter, där t. o. m. mindre magasin än 1,000 ton väl kunna försvara sin plats. En lantmannasammanslutning torde t. ex. där kunna förvara spannmål över vintern och kraftfoder, som inköpes billigast på våren, över sommaren. På andra orter åter kan byggnaden göras avsevärt större utan transporterernas fördyrande. Driftskostnaderna variera ej så mycket, som man tror. Ett stort magasin skötes t. ex. av en fullgod man, ett mindre av en gubbe. Så ha de moderna tekniska anordningarna utvecklats. Nedbringande av transportkostnaderna är minst lika viktigt som billig drift.

Åberopande ovanstående får jag således hemställa,

att utöver vad i kungl. prop. nr 108 föreslagits riksdagen ville besluta ålägga importör av vete, råg eller mjöl av dessa att uppköpa inom landet frambragt motsvarande vara till tre gånger så stor mängd som den importerade — eventuellt annan av utskottet beräknad procentsats —, varvid dock samma

vara ej må tillgodoräknas mer än en köpare — samt att anslagen till lagerhus måtte utgå efter i stort sett samma grunder, som gälla för lån och anslag ur avdikningslånefonden resp. avdikningsanslaget.

Stockholm den 28 februari 1930.

Axel Wachtmeister.
